ՆՈՅԵԱՆ ԱՂԱՒՆԻ

ՇԱԲԱԹԱԳԻՐ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԱԶԳԱՅԻՆ, ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ, ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

ԱՌԱՋԻՆ ՏԱՐԻ — ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՕԼԻՍ ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 24 ԱՊՐԻԼ 1852 — ԹԻՒ 9

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Նրեկ հայազգի երևելի բժիշկ Լիլէնեան մեծարգոյ Սերովբէ աղան մայրաքաղաքս հասաւ Ալէքսանդրիայէն գալով, և վսեմափայլ Ֆուատ էֆէնտիէն պաշտօնական նամակներ բերաւ Բարձրագոյն դուռը Եգիպտոսի խնդրոյն վրայօք, որն որ կը յուսացուի թէ յաջողութեամբ վերջացած ըլլայ։

— Բապուլի էֆէնտին, որ քանի մը ժամանակ առաջ Աթէնք Օսմանեան կայսերութեան դեսպան անուանած էր, կը պատրաստուի որ մայիսի 3 ին շաբաթ օր մայրաքաղաքէս մեկնի իւր պաշտօնատեղին երթալու։

— Ահմէտ Վէֆիք էֆէնտիին ալ ճանապարհորդութիւնը ամսոյս վերջին չորեքշաբթի օրուան ձգուած է կ'ըսեն։

— Իզմիլի էֆէնտին, որուն մայրաքաղաքէս մեկնելը շաբաթագրիս նախընթաց թերթովը ծանուցինք, ամսոյս 16 ին Սէլանիկ հասեր է։

— Իզմիրի շրջեշրջիկ աղօրեայ (տէյիրմէն) թիւ 2 հաշիւէն կ'երևի, որ 1851 յուլիսի ըսկիզբէն մինչև դեկտեմբերի վերջը՝ վեց ամսուան մէջ 134,735 քիլէ ցորեն ծախու առնուեր է, որուն գինը 2,061,218 96/100 և ծախքը 382,600 22/100 ղուռուշ ըլլալով՝ ընդ ամենը յիշեալ ցորենին արժողութիւնը 2,443,819 18/100 ղուռուշի հասեր է։ Իսկ ծախուած և առձեռն պատրաստ գտնուած ալիւրին արժէքը 2,532,501 1/100 ղուռուշ ըլլալով՝ վեց ամսուան մէջ 88,681 83/100 ղուռուշ շահ եղեր է, որն որ ամեն մէկ բաժնին 73 ղուռուշ 36 փարա կը նէ։

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԱՆԳԼԻԱ. Հինգշաբթի 19 ապրիլ։

Ինչպէս որ շաբաթագրիս 7 երորդ թերթին մէջ գրած էինք, ազգային զօրք դրելու նոր առաջարկութեան դէմ հասարակաց տրամադրութիւնը աւելնալու վրայ է։ Այս խնդրոյս վրայօք բազմաթիւ ժողովներ կըլլայ Լոնտոնի և ուրիշ մեծ քաղաքներու մէջ, և ամէն կողմէն աղերսագիրներ կը խրկուին առաջարկութիւնը չընդունելու մտօք, այն որ անկարելի կ'երևայ որ կառավարութիւնը կրնայ յառաջ տանիլ. ինչու որ Անգլիոյ մէջ մեծ ազդեցութիւն ունեցող հասարակաց կարծիքին դէմ կենալու չեն համարձակիր տէրութեան գլխաւոր պաշտօնեայները։ Ազգը մեծ և պզտիկ հարուստ և աղքատ աւելի սիրով յանձնառու կ'ըլլան երկրին պաշտպանութեանը համար ծանր հարկ վճարելու, քան թէ իրենց գործը ձգելով՝ զինուորական կրթութեան ժամանակ անցընելու։ Ուստի կարելի է որ ազգային զօրաց առաջարկութիւնը մէկ դի ընելով՝ կառավարութիւնը 20 կամ 30 հազար կանոնաւոր զօրք աւելցընելու խնդրոյն դառնայ։

— Ամսոյս 2 ին ազգային խորհրդարանի նիստին մէջ Լորտ Տէրպիին ընտիր առեւնաբանութիւն մը ընելով՝ առաջարկեց որ Հնդկաստանի ընկերութեան պայմանագիրը նորոգուելու հարկաւորութեանը վրայօք քննութիւն ընելու համար յանձնարարական ժողով մը նշանակուի։ Այս առաջարկութիւնը խորհրդարանը ընդունեց։ Յիշեալ առեւնաբանութեան գլխաւոր յօդուածը հետևեալն է։

Արտօնութեց հրովարտակը կամ պայմանագիրը (շարթ) Հնդկաստանի Ընկերութեան շնորհուելէն ետքը Հնդկաստանի մէջ 165,000 քառակուսի մղոն երկիր 8,380,000 բնակիչ Անգլիոյ իշխանութեան տակը անցան։ Իկամուտքն ալ 1834 ին 18,000,000 լիրա էր 1849 ին 25,000,000 լիրայի հասաւ։ Երկրիս առուտուրն ալ արագ յառաջադիմութիւններ ըրաւ. 1834 ին Անգլիայէն Հնդկաստանի երկիրները գացած ապրանքը 8,000,000 լիրայի էր, իսկ 1849 ին 18,000,000 լիրայի հասաւ. և Հնդկաստանէն Անգլիա եկածը 1834 ին 6 միլիոն, իսկ 1849 ին 12 միլիոն լիրա արժողութիւն ունէր։»

— Կենաց ամենահարկաւոր և առաջին պիտոյքը եղած արմտեաց վրայօք Սըր Ռէյմս Կըրէյնամը երկար առեւնաբանութիւն մը ըրաւ Բարբայլի ընտրողներուն, որուն հետևեալ կտորը կը նշանակեմք։

«Արմտեաց օրէնքին հետևանքը յայտնի են. օրինակի համար 4 միլիոն քուօրթը (32 միլիոն քիլէ) արմտիք կուգայ դուրսէն, առոր վրայ 5 շլին հարկ դնելու ըլլանք նէ՝ միայն մէկ միլիոն լիրա տէրութեան եկամուտքը կ'աւելնայ։ Բայց աս դուրսէն եկած 4 միլիոն քուօրթը արմտիքը բան մը չէ երկրիս ժողովրդեան սպառած ահագին չափուն հետ բաղդատուելու ըլլայ նէ։ Որոր մեծագոյն մասը այսինքն վեցին հինգը Անգլիացի և Իռլանտացի երկրագործներուն քրտամքքը կը բուսնի։ Արմտեաց վրայ 5 շլին հարկ դրուելու ըլլայ նէ, ժողովուրդը իւր սենդեան համար 5 կամ 6 միլիոն լիրա աւելի պիտի վճարէ, և այս գումարը արքունի գանձուն չպիտի երթայ, բայց քանի մը մասնաւոր անձինք պիտի շահին»։

— Անգլիոյ հասարակաց պարտուց տարեկան շահը 27 միլիոն լիրա է, իսկ քաղաքական զինուորական և ծովային կառավարութեան և դատաստանարաններուն բոլոր ծախքը 20 միլիոն լիրայէն աւելի չէ։ Վեց բանի այսինքն թէհէի (չայ), շաքարի, խահվէի, ըմպելեաց, գարեջրոյ և ծխախոտոյ վրայ եղած հարկերը 30 միլիոն լիրա կը բերեն, որն որ հասարակաց պարտուց շահէն աւելի է։

— Անգլիոյ և Իռլանտիոյ մէջ տեղը ծովին տակէն հեռագրական թելեր պիտի հաստատուին, և կը յուսացուի թէ մինչև մայիսի 20 ին Լոնտոնի և Տուպլինի մէջ տեղը հեռագրական հաղորդակցութիւնները կըսկըսին։

ԳԱՂԴԻԱ. Փարէզ 19 ապրիլ։

Ամսոյս 4 ին Նախագահ իշխանը Թիւյիլերիի մատուռին մէջ Պօրտոյի արքեպիսկոպոսին գլուխը դրաւ Հռոմէն եկած կարդինալական խայրը։ Այս հանդէսը շատ փառաւոր եղաւ։ Տէրութեան խորհրդոյ, ծերակուտին և օրէնսդիր ժողովքին անդամները և ուրիշ շատ երևելի անձինք, նմանապէս Փարէզի արքեպիսկոպոսը, Պապին Նունցիակը և բազմաթիւ եպիսկոպոսներ ներկայ էին։

— Վիւրթէմպէրկի թագաւորին եղբայրը

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

(Շարունակութիւն*)

Ինմիջապէս խարխսը ձգեցին, ու շղթան շառաչիւնով մը իջաւ։ Տանթէս իր տեղը կեցաւ, (թէպէտև նաւուղիղը ներկայ էր), մինչև որ այս վերջին գործքը լմնցաւ։ Եաքը ըսաւ

— Իջուցէք երկայն ու նեղ դրօշակը կայմին մէջ տեղը, դրօշակը ամփոփած թողուցէք, ու առագաստակալները խաչաձև։

— Կը տեսնէս, ըսաւ Տանկլար, յիրաւի կ'ըսեմ որ ինքզինքը նաւապետի տեղ դրեր է։

— Իրօք այնպէս է, ըսաւ վաճառականը։

— Այո՛, բայց դուք դեռ հաստատած չէք զանիկայ աս պաշտօնին մէջ։

— Ի՛հ. ինչո՞ւ անոր պիտի չի յանձնեմք այս գործը, ըսաւ վաճառականը. երիտասարդ է, գիտեմ աղէկ. բայց ինծի անանկ կ'երևայ որ այս գործիս յարմար է և շատ աղէկ վարժուած։—

Այս խօսքէն Տանկլարին գոյնը նետեց։

— Ներեցէք, Պ. Մոռէլ, ըսաւ Տանթէս մտնելով. հիմայ որ նաւը խարսխած է, ահա բոլորովին ձեր հրամանոցը մատիս եմ. կարծեմ ինձի կանչեցիք։—

Տանկլար մէկ քայլ ետ քաշուեցաւ։

— Կուզէի ձեզի հարցընել թէ ինչ պատճառաւ Լշլպա կղզին կեցաք։

— Չեմ գիտեր, Պարոն, բայց Լըբլէրք նաւապետին վերջին պատուէրը կատարելու համար էր, որ մեռնելու առեւնը ծրար մը տուաւ որ Պերթրան մարաջախտին տամ։

— Իսմն, ուրեմն տեսա՞ք զանի։

— Օ՛ոչ.

— Մեծ մարաջախտը,

— Այո՛։

— Մոռէլ չորս կողմը նայելով Տանթէսը մէկ դի քաշեց։

— Ի՞նչպէս է կայսրը, հարցուց շտապաւ։

— Որչափ որ կրցայ տեսնելով մը դատել. աղէկ է։

— Ուրեմն կայսրը տեսար։

— Մարաջախտին տունը եկաւ երբոր ես հոն էի։

— Խօսեցա՞ր անոր հետ։

— Ան ինծի հետ խօսեցաւ, Պարոն, ըսաւ Տանթէս ժպտելով մը։

— Ի՞նչ ըսաւ քեզի.

— Նաւուն վրայօք հարցմունքներ ըրաւ թէ երբ Մարսիլեայէն մեկնած է, ինչ ճամբայ առնած է, ու ինչ բեռ ունի։ Կարծեմ որ եթէ նաւը պարապ ըլլար ու տերը ես ըլլայի, իր միտքը ծախու առնել էր։ Բայց ես իրեն ըսի թէ ես երկրորդ մէն եմ, և նաւը Մոռէլ և որդւոցն վաճառատանն է։ Կը ճանչնամ, ըսաւ կայսրը. Մոռէլեանք որդւոց որդի նաւուց տէր են, ու մէկ Մոռէլ մը կար որ ինծի հետ մի և նոյն գնդի մէջ կը ծառայէր, երբոր ես Վալանս պարսպապահ զօրաց մէջն էի։

— Յիրաւի այդպէս է, ըսաւ վաճառականը ուրախութեամբ մը։ Բոլոր Մոռէլ հօրեղբայրս էր ան որ նաւապետ եղաւ։ Տանթէս, ըսէ հօրեղբօրս թէ կայսրը զինքը յիշեց, ու պիտի տեսնես որ ծերունին պիտի լայ։ Շատ աղէկ ըսիր, Տանթէս, շարունակեց վաճառականը երիտասարդին ուսը կամաց մը զարնելով՝ի նշան բարեկամութեան, շատ աղէկ ըսիր որ Լըբլէրք նաւապետին պատուէրը բռնեցիր, ու Լշլպա կղզին կեցար. թէ որ գիտնային որ դուն Մարաջախտին ծրար մը տուիր ու կայսեր հետ խօսակցեցար,

* Տես թիւ 8

Փոլ իշխանը, որ երեսուն տարիէ հետէ Փարիզ կը բնակէր, այս օրերս վախճանեցաւ։ Հանգուցեալը այժմեան Փարեզի ծերակուտին նախագահ Յէռօմ Պոնափարթին աներձագն է, ու իւր մեծ աղջիկը Ռուսաց վեհափառ կայսեր Միխայիլ եղբօրը կինն էր։ Մահուան ժամանակը բոլոր իշխանաձն աղգականները նաև Նախագահ իշխանը ներկայ էին։

— Լիսիէն Միւրատ իշխանին երեց որդին (որ նախագահ իշխանին ալ մօտ աղգականն է) հասարակ զինուորի դրուեցաւ Սիրիկէի բանակին օրսորդական զօրաց երրորդ գունդին մէջ։

— Շաբաթագրիս 6 երորդ թերթին մէջ յիշած էինք թէ Նախագահ իշխանի հրամանաւ Փարիզի Էղլիսեան դաշտեր (շանզէլիզէ) ըսուած հրապարակին մէջ հասարակաց շինութիւն մը պիտի հաստատուի աղգային ժողովներու, զինուորական հանդէսներու և տիեզերական մթերացոյցներու համար։ Արդէն հարուստ անդամներէ կազմուած ընկերութիւն մը շինութեան պէտք եղած գումարը ստորագրութեամբ հաւաքեց. հիմայ ձեւոյն վրայօք եղած զանազան առաջարկութիւնները քննուելու վրայ են։

Լոֆոռի լրագիրը կ'ըսէ թէ 248 թերթ երկայնութիւն և 110 թերթ լայնութիւն այսինքն 27,500 քառակուսի թերթ ընդարձակութիւն պիտի ունենայ աս շինութիւնը, որ թէպէտ բոլոր պարտէզին և Թիւյիլերիի պալատի գաւիթէն մեծ պիտի ըլլայ։ Կ'ըսեն նաև թէ առաստաղը (թաւան) նորահնար արուեստով մը առանց որև իցէ նեցուկի (տայպ) կամ սեան (տիրէք) պիտի ըլլայ, և տախտակ, մետաղ ու ապակի ըլլալով՝ բաւական լոյս և օդ կընայ մտնալ։ Այս հսկայական սրահը երեսուն դուռ պիտի ունենայ ելևմուտքին հեշտութեանը համար։

— Լոլէի փը ֆոռնո լրագիրը կ'ըսէ թէ Ռուսաց կայսերորդիք Միխայիլ և Նիքոլայ մեծ դուքսերը Նախագահ իշխանին այցելութիւն ընելու մտօք Փարեզ գալու խօսք մը կայ,

— Դաղղիոյ պանքայի ամսական հաշիւէն կ'երևի որ 601½ միլիոն ֆրանք մետաղեայ դրամ կայ սնտուկներուն մէջ, և շրջաբերութեան մէջ գտնուած թղթադրամը 635 միլիոն ֆրանք էր։

ԱՄԵՐԻԿԱ։ Ուաշինկթընի լրագրոյ մէջ կը կարդամք որ Ճաբոնի կառավարութիւնը Հոլանտիոյ տերութեան միջնորդութիւը խնդրեր է, որ Ամերիկացիք Ճաբոնի ներքին գործոցը չխառնուին։

— Ամենայն աղգաց արուեստակերտուածներուն համար Նիու Եօրք քաղաքը ընդհանուր ցոյց մը ընելու առաջարկութիւնը մարտի 11 ին ընդունուեցաւ, ծերակոյտի կողմանէ ալ հաստատուեցաւ։ Այս մեծ մթերացոյցը Լօնտօնի բիւրեղեայ պալատին հռչակաւոր ճարտարապետ Փաքսթընին խորհրդոյն վրայ պիտի շինուի։

— Ի յիշատակ հռչակաւոր Ուաշինկթընի՝ որ Միացեալ Նահանգաց հասարակապետութեան հայր էր, արձան մը պիտի կանգնուի, ուրուն համար Պոսթ ինեերորդ պապը մեծ կլոր մը մարմարիոն (մէրմէր) ընծայ խնդրել ուղեց, ան երևելի անձին յարգանք ցուցնելու մտօք։

Փիլատէլֆիոյ բնակչաց բողոքական մասը յիշեալ ընծան չընդունելու համար ժողովներ կընէ ու հերքել կ'ուզէ։ Յիշեալ երկիրները կ'ըսեն թէ ամեն բանի մանաւանդ կրօնից ազատութիւն կայ, բայց աս ընթացքը կ'ապացուցընէ թէ նախապաշարմանց ալ ազատութիւն կայ։

— Պ. Տայնէզը Միացեալ Նահանգաց հիւպատոս անուանեցաւ Կոստանդնուպոլիս Պ. Փորթըրին տեղը որ հոս կանչուեցաւ։

— Նոր եկած նամակներէն կ'երևի որ Ամերիկա բամբակի հունձքը շատ առատ պիտի ըլլայ. մինչև 2 միլիոն 900 հազար հակ (պալեա) կը հաշուեն, ուստի և գիներուն իջնալն ալ հաւանական է։

ԲՐՈՒՍԻԱ. Պերլին 29 մարտի։

Երկրորդ խորհրդանոցին մէջ 1852 տարուան ելևմտից հաշիւը որոշուեցաւ։ Յիշեալ հաշիւէն կ'երևի որ եկամուտքը 97,000,021 թալէռ և սովորական ու արտաքոյ կարգի ծախքը 99,434,734 թալէռ պիտի ըլլայ, այսինքն 2,434,713 թալէռ պակսելու է։

ՀԷԼՈՒԵՏԻԱ (Օվկիանոսի)։ Մօտերս հրատարակուած հաշիւէ մը կ'երևի որ Հելուետիոյ մէջ բամբակի արուեստակերտուածոց համար 200 գործարաններ կան, որոց մէջ 120,000 գործաւորներ կը բանին ու տարին 17 միլիոն ֆրանք վաստակ կ'առնեն։

Մետաքսի գործարաններուն մէջ 50,000 բանուոր կան, և տարեկան վաստակածնին 12 միլիոն ֆրանքի կը հասնի։

Յամագործները և ականագործները (ճէվահիրճի) 40,000 հոգի են, որոնք 15 միլիոն ֆրանք կըստանան։

Թանի գործարաններուն մէջ բանողները 1,000 հոգի են, և 279,000 ֆրանք կ'առնեն։

Թուղթի գործարաններուն մէջ բանողները 800 գործաւորներ են, որոնց տարեկան վաստակը 236,000 ֆրանքի կը հասնի։

Զոր խոտ գործողները 64,000 հոգի են, և տարին 8,245,000 ֆրանք կը վաստակին։

Այս ցուցակէն յայտնի է թէ յիշեալ երկրին մէջ արհեստները ինչ աստիճան ծաղկած են, և բնակիչները որ քանի մը միլիոնի հաշիւ կը հասնին, ինչ աստիճան աշխատասէր և գործօնեայ են։

Փոքրուած բան մըն է որ երկրի մը բնակիչներուն աշխոյժ, և գործօնեայ և աշխատասէր ըլլալուն պատճառը այն երկրի մէջ արհեստներուն ծաղկած վիճակի մէջ գտնուիլն է. և այն երկրի մէջ որ արհեստները ծաղկած չեն, մարդիկը բնականաբար ծոյլ և աշխատութենէ փախչող կ'ըլլան։ Այս ասոր համար է որ ամեն լուսաւորեալ տերութիւններուն կառավարութիւնը հոգ կը տանի որ պարապ մարդկան գործ գտնայ. մարդիկ ալ գործի մէջ հիմնալով՝ բնականաբար գործը սիրել կ'ըսկսին, մանաւանդ որ այն գործէն օրական ապրուստնին ձեռք կը բերեն։

Մեր աղգի մէջ ալ, առանց հեռի երթալու, մայրաքաղաքիս մէջ փնտռելու ըլլանք նէ, շատ և շատ մարդիկ կը գտնուին որոնք ապրուստ ճարելու գործ մը չունին, որուն համար ալ թէ խեղճութեան մէջ կ'ինան և թէ գործ կամ աշխատութիւնը չսիրել կըսկսին, ծոյլ կ'ըլլան և տեսակ տեսակ մոլութիւններու կ'ուտան ինքզինքնին։ Աղքատի մը ողորմութիւն տալը բարեսիրտ մարդկան բարի սովորութիւն մը կամ պարաք մը եղած է, և ողորմութիւն ընելով շատ մարդիկ օրական հաց ճարելու բաւական գումար մը կը հասկընան. բայց ճշմարիտ ողորմութիւնը անգործ մարդերուն յարմար գործ գտնալ է, որով ան մարդը թէ զինքը և թէ զիւր ընտանիքը ապրեցընելու կարող կըլլայ։

ՓՕՐԹՈՒԿԱԼ. Լիզբոն 9 ապրիլ։

Թագաւորը և թագուհին երեք մեծ զաւակներնուն հետ հիւսիսային գաւառները ճանապարհորդելու միտք ունին։ Շատ մարդիկ աս ճամբորդութիւնը քաղաքական նպատակաւ է կ'ըսեն, ինչու որ առ հասարակ կը կարծուի թէ Փորթուկալի մէջ երևելի քաղաքական փոփոխութիւն մը ըլլալու վրայ է։

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Մեր յարգոյ ընթերցողներէն քանի մը աղգասէր անձինք անցեալները խնդրեր էին, որ մայրաքաղաքիս մէջ գտնուած աղգային ուսումնարաններուն վրայօք իրենց տեղեկութիւններ տանք։ Այս աղգասիրական խնդիրը ամենայն յօժարութեամբ կատարելը մեր վրայ յատուկ պարտ կը համարիմք։ Նախ՝ ալ նոր համար որ ասանկ ցանկալի առարկայներու վերաբերեալ որ և իցէ գրուածներուն ամեն բարեսէր Հայերուն սրտին հաճելի ըլլ

այս բանը քեզի կրնար վնաս բերելու։

— Ի՞նչ բանի մէջ կը կարծէիր, Պարոն, որ ես վնաս պիտի կրէի, ըսաւ Տանթէս. տարածս ինչ ըլլալը չէի գիտեր, և կայսրը ինծի անանկ հարցմունքներ ըրաւ որ կրնար ուրիշ նոր եկողի մըն ալ ընել։ Բայց ներեցէք, ահա քաղաքական առողջութեան ու մաքսատան գործակալները կուգան, կը թողուք որ երթամ։

— Գործքերնիդ նայեցէք, սիրելիդ իմ Տանթէս։—

Երիտասարդը հեռացաւ, ու որչափ որ կը հեռանար, Տանկլարն ալ վաճառականին կը մօտենար։

—Կ'երևայ որ, հարցուց սա, աղէկ իրաւունքներ տուաւ քեզի Փորթօ—Ֆէրրայօ[1] խարիսխ նետելուն։

— Այո՛, սիրելիդ իմ Տանկլար։

— Շատ աղէկ, պատասխանեց Տանկլար, միշտ դժուար է մէկ ընկեր մը տեսնել որ իր պարտաւորութիւնը չընէր։

— Տանթէս իր պարտաւորութիւնը կատարեց, պատասխանեց վաճառականը, ասոր խօսք չունիմ։ Լըքլէրք նաւապետը անոր պարտուիրեր է հոն խարիսխ նետելու։

— Ընդէկ ըսիր, Լըքլէրք նաւապետէն նամակ մը չի տուաւ քեզի։

— Ինծի՞, ոչ. ուրեմն անկից նամակ մը ունէր ինծի համար։

— Կը կարծէի որ ծրարէն զատ Լըքլէրք նաւապետը այն նամակն ալ յանձներ էր անոր։

— Որ ծրարին համար կը խօսիս, Տանկլար։

— Այն ծրարին համար որ Տանթէս տեղը տուաւ Փորթօ—Ֆէրրայօէն անցնելով։

— Ի՞նչպէս գիտես որ Փորթօ—Ֆէրրայօ յանձնելու նամակ մը ունէր։—

Տանկլար կարմրեցաւ.

— Նաւապետին դրանը առջևէն կ'անցնէի, որ կիսաբաց էր, և ծրարն ու նամակը Տանթէսի յանձնելը տեսայ։

— Այսոր վրայօք ինծի բան չխօսեցաւ, ըսաւ վաճառականը, բայց թէ որ այն նամակը քովն է, 'ի հարկէ ինծի պիտի տայ։—

Տանկլար մտածեց քիչ մը։

— Ուրեմն Պ. Մորէլ, կաղաչեմ, Տանթէսին բան մը մի խօսիր, սխալած պիտի ըլլամ։—

Այս միջոցիս երիտասարդը կը դառնար, Տանկլարն ալ հեռացաւ։

— Ուրեմն, սիրելի Տանթէս, գործդ ըմընցուցի՞ր, հարցուց վաճառականը։

— Այո՛, Պարոն։

— Շատ չի տևեց գործդ։

— Ո՛չ. մաքսատան մարդոց մեր բեռերուն ցուցակը տուի. իսկ օտարահամարը (տիզտար քեռթիպի) ծովեզերեայ հմուտ նաւուղիին հետ մարդ մը իրկեր էր, մեր թուղթերը անոր յանձնեցի։

— Ուստի հիմայ ուրիշ գործ չունիս ընելու։—

Տանթէս իր չորս կողմը աղէկ մը նայեցաւ շուտով։

— Ո՛չ. ամեն բան կարգի կանոնի դրուած է, ըսաւ։

— Ուրեմն կրնաս գալ մեզի հետ ճաշել։

— Թողութիւն շնորհեցէք, Պ. Մորէլ, կաղաչեմ, ամենէն յառաջ հօրս պիտի երթամ. ինձի ըրած պատիւնուդ համար շնորհակալ եմ։

— Իրաւ է, Տանթէս, իրաւունք ունիս. գիտեմ որ բարի զաւակ մըն ես։

— Հայրս . . . , հարցուց Տանթէս երկիւղայութեամբ մը, ինչպէս է, կրնայիք գիտնալ։

---

[1] Էլբա կղզւոյն նաւահանգիստը։

լալեքը աղէկ գիտեմք. երկրորդ՝ անոր համար որ ասկէ ջորս ամիս առաջ հրատարակուած յայտարարութեան մէջ յանձնառու եղած պարտաւորութիւններնուս մէկը աս կերպիւ ըստ մասին կատարել կը յուսամք։ Յիշեալ յայտարարութեան մէջ ըսած էինք "լրագրոց միջոցաւ դիտեմք ո՞ւր են մեր եղբայրները, ի՞նչ վիճակի մէջ են, յառաջադիմութիւնին ի՞նչ աստիճանի հասած է, բարոյական կրթութեան միջոցնին ինչքան են"։

Մայրաքաղաքիս և շրջակայ գիւղերուն մէջ երեսուն կամ երեսուն և հինգ մեծ և փոքր ուսումնարաններ կը գտնուին, որոնք ինչպէս որ յայտնի է ամենուն, քիչ կամ շատ կարգադրութեան կարօտ են։ Այսոր համար ալ աղգասէր Պատրիարքի և Դերագոյն ժողովոյ հովանաւորութեան տակը ուսումնական ընկերութիւններ կազմուելով՝ օրէ օր անոնց բարեկարգուելուն հոգ կը տարուի։ Մենք՝ ըլլալք բարեկարգութիւններուն յիշատակութիւնը ժամանակին յարգոյ ընթերցողներուն հաղորդելու պիտի աշխատիմք։ Այժմ պիտի բաւականանամք միայն հիմակուան վիճակը նշանակելու որպէս թէ քանի աղգային ուսումնարան կամ վարժարան կամ դպրատուն կամ դպրոց ըսուած շինութիւններ կան, անոնց մէջ քանի ուսուցիչք դաս կուտան, քանի աշակերտք կը վարժուին, և ուսմանց առարկայները ինչ են։ Այսոնք լսմնցուցնելէն ետքը, ըստ մեր կարծեաց հարկաւոր համարուած բարեկարգութիւններուն վերայօք՝ մեր տկար դատողութիւնները բարեսեր հասարակութեան առաջարկելու առանց արժանաւորութեան պիտի համարձակիմք։

Թէպէտ ցանկալի էր մեզ գլխաւոր ճանչցուած ուսումնարաններուն յիշատակութիւնը առաջ ընել, բայց պէտք եղած տեղեկութիւնները դեռ ստացած չ'ըլլալնուս համար՝ ձեռքերնիս եղածներէն կրսկրսինք։

— Խումիաբուի Պարիարքանիպ Այր Էլիզեյ-ոյ կամ հասարակաբար Այր Դպրապո-ն ըսուածին մէջ երկու դաս վարժարաններ կան, Նախակրթարան և Ուսումնարան. առաջնոյն մէջ հարիւրէն աւելի և վերջնոյն մէջ եօթանասունի չափ աշակերտք կան։

Նախակրթարանին մէջ երեք ուսուցիչք կան.

1. Տէր Վարդան քահանայ } հոգի ընթերցանութիւն և վայելչագրութեան։
2. Տիրացու Խաչատուր }
3. Տիրացու Աճատուր

Ուսումնարանի մէջ ուսուցիչները հետևեալներն են։

1 Պ. Յովսէփ Ս. Մալեզեան, Հայկաբանութեան.
2 Պ. Յարութիւն, Դաղղիական լեզուի.
3 Պ. Ռեթէոս, Տաճկական լեզուի.
4 Պ. Աբիսաակէս Եկեղեցական երաժշտութեան.
5 Տէր Գէորգ աւագ քահանայն կրօնագիտութեան և հայկաբանութեան բարձրագոյն դասուց պիտի պարապի.
6 Տիրացու Յովհաննէս, կառավարիչ։

— Խումիաբուի դուրսը գրեթէ Պոլսի առաջ դպրոցին մէջ երկու վարժապետներ կան.

1 Մահտեսի Յովհաննէս տէր Սարգիսեան Հայկաբանութեան և վայելչագրութեան.
2 Տիրացու Սահակ Պողոսեան օգնական (խալֆա) ընթերցանութեան դասու։

Աշակերտաց թիւը 105 է, որոց 5ը նոր քերականութիւն սկսեր են։

— Յիշեալ դպրոցին կից գրեթէ Վառվառեայ անուամբ աղջկանց վարժարան կայ, որուն մէջ 80 աշակերտուհիք հասարակ ընթերցանութիւն կը սովորին մահտեսի Մինաս ծերունի վարժապետէն։

Այս աղջկանց վարժարանին մէջ արհեստարան մը հաստատուած է, ուր տեղ 50 աշակերտուհիք առղնեգործութիւն կը սովորին վարժապետուհիէ մը։

— Պէյ օղլուի Նարեկեան վարժարանի մէջ 6 վարժապետք կան։

1 Պ. Յովհաննէս Աշէմեան, Հայկաբանութեան և սրբազան պատմութեան.
2 Պ. Կարապետ Սերովբէեան, Դաղղիական լեզուի և թուաբանութեան.
3 Պ. Աբեթիս Սիմոնեան, Եկեղեցական երաժշտութեան և գեղեցկագրութեան.
4 Պ. Քրիստափոր Աբեթիսեան, կառավարիչ.
5, 6 Երկու վարժապետք ալ հասարակ ընթերցանութեան։

Աշակերտաց թիւը երկու հարիւրի չափ է, որոց 66ը բարձրագոյն և մնացեալը ստորին դասուց մէջ են։

— Վերոյիշեալէն զատ Պէյօղլու Խոնավ-ը ըսուած թաղը աղգային դպրոց մը ալ կայ, որուն մէջ հարիւր յիսունի չափ աշակերտք՝ երկու դասատուաց ձեռքը՝ հասարակ ընթերցանութեան և վայելչագրութեան կը վարժին։

— Պալաթիոյ սուրբ Փրկչի դպրատան մէջ ջորս ուսուցիչք կան։

1 Պ. Կարապետ Զուխաճեան, Հայկաբանութեան և այլն.
2 Պ. Տիւսպուա, Դաղղիական լեզուի.
3 Պ. Ռեթէոս, Տաճկական լեզուի.
4 Պ. Յակոբ Ասլանեան, հասարակ ընթերցանութեան, եկեղեցական երաժշտութեան։

Աշակերտները 60 հոգի են, որոց 35ը վերին և 25ը ստորին դասատանց մէջ են։

Ուսմանց առարկայներն են վերոյիշեալ երեք լեզուները, սուրբ և աղգային պատմութիւն, բարոյական հրահանգք, թուաբանութիւն, վայելչագրութիւն, երաժշտութեան.

— Մինչդիւղի սրբոյ Խարգմանչաց դպրոցին մէջ եօթն դասատուք են։

1 Պ. Յովհաննէս Քահանայեան, Երաժշտութեան և ընդհանուր կառավարութեան.
2 Պ. Գաբրիել Գրասէրեան, Հայկաբանութեան.
3 Պ. Յովհաննէս Մանաւեան, Թուաբանութեան և գեղեցկագրութեան.
4 Պ. Յովհաննէս Թրապիզոնցի, Տաճկական լեզուի.
5 Տ. Մեսրոպ հայր, հասարակ ընթերցանութեան.
6 Պ. Համբարձում օգնական վերջնոյն և գեղեցկագրութեան.
7 Պ. Աբեթիս Տաքէսեան, Այբուբենից։

Աշակերտաց թիւը 186 է. ասոնցմէ 10ը քերականութիւնը աւարտած են և սուրբ գրոց լուծմամբը կը վարժուին, 43ը քերականութեան մէջ են, 45 աշակերտք տաճկերէն կը կարդան, 50ը եկեղեցական երաժշտութիւն, 54 ալ թուաբանութիւն կը սովորին։

Ստեփանոս Հեպոնեան։

— Վիեննայի Լուրոպա լրագրին մէջ աղգային պատմութեան վերաբերեալ ընտիր յօդուած մը ուրախութեամբ կարդացինք, որն որ կը ցուցնէ որ թերթիս մէջ բաւական տեղ չունինք օրինակելու։ Այսու ամենայնիւ հետևեալ հատուածները համառօտելով պարտ կը համարիմք յարգոյ ընթերցողաց հաղորդելու, անտարակոյս կարծելով որ ամենքն ալ հաճութեամբ պիտի կարդան մեզի պէս։

. . . . . Յարգոյ Խաչիկ աղա Մկրտչեան Պաղտատի Ազգային հիւպատոսարանի առաջին թարգմանը[1] մեր աս լրագրին մէջ գրած հատուածները կարդալով։ տեսնելով որ մտերս նոյն նիւթին (Ռուբենեան ստակներուն) վրայ գիրք մը ալ պիտի հրատարակենք, աղգասիրական ոգիէ ինքնակամ շարժեալ, իր քովը գտնուած սատը մէկ կտոր Ռուբենեան ստակները մեզի ընծայ խրկեց, յուսալով որ թերևս փոքրիկ բան կարենայ օգտակար ըլլալ։ Հոս այսպիսի աղգասիրական և ուսումնատենչ եռանդեան մեր գովութիւն ու շնորհակալութիւնը յայտնելէն ետև, կ'ուզենք նոյն ստակներուն վրայ համառօտիւ մը խօսիլ, որով ընծային պատուականութիւնն աւելի ևս իմացուի ու յարգուի։"

"Տանը մէկ կողքէն ութը հատ արծաթ ու երեք հատն ալ պղնձ է։ Ասոնց մէջ ամենէն աւելի հետաքրքրական կտորը հետևեալն է։"

ԿԻՏՈՆ 1343 - 1345

"ԹԻՒ 16. Աստուծոյ Խոմ. + ԿԻԹՍԳ . . . Թագաւորը պրսակուած դէպ 'ի աջ կ'աբշաւէ. ձեռքն աբքունի գաւազան բռնած. Թագաւորին երկու կողմը մէկ մէկ բոլորակ։

Երէորդ Խոմ. + Շ . . . . . Ս։

Աւելի՝ աջ կողմը կը քալէ, կունակը խաչ մը։"

"Կիտոն, կամ Կուիտոն, կամ Կիտ (կամ Կի) Կոստանդին Գ. Թագաւորին եղբայրն էր, ու անոր մեռնելէն ետքը Հայոց Թագաւոր ընտրուեցաւ. բայց երկու տարի խռովութեանց ու շփոթութեանց մէջ Թագաւորելէն ետքը սպանուեցաւ։ Մինչև հիմայ ասոր վերաբերեալ ստակ գտնուած չէր ու Ռուբենեան Թագաւորաց ստակներուն կարգին մէջ պարապ միջոց մը Թող կատար, տակին աս արծաթ ստակը որն որ մի միայն է, աս պակասութիւնը կը լեցնէ։"

[1] Մկրտչեան Սեծապատիւ Խաչիկ աղան Պաղտատի Ազգային հիւպատոսի փոխանորդ անուանած էր անցեալները։

— Կարծեմ աղէկ է, սիրելիդ իմ Լոմմոն, թէպէտև դանի տեսած չեմ։

— Այո՛, իր պզտիկ սենեկին մէջ փակուած է անշուշտ։

— Ասիկայ կը ցուցնէ որ բանէ մը զրկուած չէ քու բացակայութեանդ ատենը։—

Տանթէս ժպտեցաւ։

— Հայրս մեծսիրտ է, Պարոն. թէ և ամէն բանի կարօտ ըլլայ, կարծեմ Աստուծմէ դատ մէկէ մը բան չուզեր։

— Ուրեմն կը յուսանք որ այս առաջին այցելութենէն ետքը մեզի կուգաս։

— Թողութիւն շնորհեցէք այս անգամ ալ, Պ. Մոռէլ. այն առաջին այցելութենէս ետքը, ուրիշ երկրորդ այցելութիւն մըն ալ ունիմ որ շատ հարկաւոր է։

— Ո՜հ, այո՛, մոռցայ որ Բաթալաններուն մէջ մէկը կայ որ հօրդ սէս անհամբերութիւն կըսպասէ քեզ. այսինքն է գեղեցիկ Մերսէտէսը։—

Տանթէս կարմրեցաւ։

— Չեմ զարմանար ուրեմն, ըսաւ վաճառականը. երեք անգամ եկաւ Փարաւոնին վերայօք լուրեր հարցուց. Լոմմոն, ամենևին տրտնջելու տեղ չունիս, քանզի տիկնիդ գեղեցիկ է։

— Տիկինս չէ, Պարոն ըսաւ ծանրութիւն երիտասարդ նաւաստին, իմ նշանածս է։

— Ամենը մէկ խօսք է։

— Սեղմ համար չէ, Պարոն, պատասխանեց Տանթէս։

— Գնա՛, գնա՛, սիրելի Լոմմոնս, շարունակեց վաճառականը, քեզի արգելք չըլլամ։ Իմ գործքերս աղէկ կատարեցիր, ես ալ հիմայ պարապոյ ժամանակ կուտամ որ քու գործքերդ կատարես։ Սատակի հարկաւորութիւն ունիս։

— Ոչ, Պարոն, ճանապարհորդութեան ամեն ռոճիկներս ունիմ, գրեթէ երեք ամսուան թոշակ։

— Դուն մէկ բարեկարգ աղայ մըն ես, Լոմմոն։

— Մանաւանդ թէ մէկ խեղճ հայր մը ունիմ, Պ. Մոռէլ։

— Այո՛, այո՛, գիտեմ որ բարի զաւակ մըն ես։ Գնա՛ ուրեմն հայրդ տեսնելու։ Ես ալ որդի ունիմ, ու շատ կը բարկանայի անոր որ երեք ամիս ճամբորդութենէ ետքը իմ քովս գալու կ'ուշանար։

— Ուրեմն հրաման կուտաք, ըսաւ երիտասարդը ողջունելով։

— Այո՛, թէ որ ուրիշ ըսելիք մը չունիս։

— Ո՛չ։

— Լրքլերը նաւապետը մեռնելու ժամանակը ինձի համար նամակ մը չի տուաւ։

— Պարոն չի կրցաւ գրելու. բայց այս բանը միտքս կը ձգէ որ քանի մը օրուան հրաման պիտի խնդրեմ ձեզմէ։

— Ամուսնանալու համար։

— Առաջ . . . . ետքը Փարիզ երթալու եմ։

— Շատ աղէկ Տանթէս, որչափ ժամանակ կուզես նէ. նաւը պարպելու համար վեց շաբաթ պէտք է, ու գրեթէ երեք ամիսէն առաջ ճամբայ պիտի չի կրնաք ելլելու։ Պէտք է որ երեք ամիսէն հոս գտնուիս։ Փարաւոնը առանց իր նաւապետին չի կրնար ճամբայ ելլել, կրկնեց վաճառականը երիտասարդին ուսին կամաց մը զարնելով։

— Առանց իր նաւապետին, ըսաւ Տանթէս ուրախութեամբ լեցուած. Պարոն, ըսածիդ աղէկ ուշադրութիւն ըրէ. ինչու որ սրտիս բաղձանքին համաձայն պատասխան կուտաս։ Երդեցաք միտքդ ունիս Փարաւոնին նաւապետ ընել է։

Ստեփանոս Հեպոնեան։

« . . . . . Աշնուասիրտ ազգասէրին խրկած սուակնեբուն մէջ Լէոն երկրորդի ուրիշ արծաթի կտոր մը ալ կար, որն որ գործքին կատարելութիւնը քիչ ծառայութիւն չբրաւ, ... » Ա՛ սուակին վրայ կը տեսնուին « Հոգին սուրբ ի՛ ձեւ աղաւնւոյ, որն որ երկինքէն Քրիստոսի ու Թագաւորին մէջ տեղը կ'իջնայ : . . . . . »

« Մէկալ մեցածներն են, հատ մը Լէոն դ. արծաթի, չորս հատ Հերակլիոս ա. և Զատկի արծաթի . . . Նոյնպէս մէկ Կոստանդին արծաթի . . . Իսկ երեք պղինձներին մէկը Լէոնէ. մէկը Հերակլիոս. ու մէկն ալ Լէոն ի. ի ընծայուածներն են : . . . . . »

. . . Ա՛ մտերս մեր հրատարակելու գիրքը կարելի է. զածին չափ կատարեալ ընել միայն ան ատեն կարելի կ'ըլլայ մեզի, երբ որ Յարգոյ խաչիկ աղային պէս՝ ազգային ուսմանց յարգիչ ու քաջալերիչ անձինք մեզի աս աշխատութեան մէջ օգնելու համար՝ իրենց քովը գտնուած ազգային դրամներուն միայն ճիշդ ու հաւատարիմ օրինակը կամ կաղապարը հանեն ու շնորհք ընելով մեզի խաւրեն : Մեր ձեռքը հասնելու ամենէն ապահով ճամբան է՝ զանոնք Կոստանդնուպոլիս Երուսաղիմայ վանքը Յարգոյ Վ. Հ. Պօղոս Յովնանեանց վարդապետին ուղղել կամ աւանդել :

ԶԱՆԱԶԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ամենապատիւ սրբազան Պատրիարքի փոխանորդ շնորհափայլ Թադէոս Օ՛այրագոյն վարդապետը, որ ազգային գործով մը Թիւ քաղաքն գեղը գացած էր, իրեն խոհեմութեամբ յանձնուած պաշտօնը յաջողութեամբ կատարելով՝ այսօր մայրաքաղաքս դարձաւ :

Այս ուրախալի լուրը շաբաթագրիս տրպուելու ժամանակը առնելնուս համար, երկար տեղեկութիւն չեմք կրնար տալու :

— Գերապատիւ Նիկողոս սրբազան եպիսկոպոսը, և Պրուսայի երևելի հայազգիներէն Խապախճեան Մեծ ապատիւ Գրիգոր աղան նոյն շոգենաւով Կոստանդնուպոլիս եկան :

— Ինչպէս որ շաբաթագրիս 6 երորդ թերթին մէջ յիշեցինք՝ Ե՛ր-ՐԷ Էմիր Սիւլէյման Էֆէնտին անցեալ կիրակի օր մայրաքաղաքէս մեկնեցաւ սովորական փառաւոր հանդիսիւ :

— Ընդհանուր մեծ դեսպան Սրբ Աթրաթֆօրտ Բաննինկը, իւր կառավարութենէն հրաման առած ըլլալով՝ քանի մը օրէն մայրաքաղաքէս պիտի մեկնի՝ ազնիւ գերդաստանին հետ Լ՚ոնտոն երթալու համար :

— Անցեալ շաբաթ օր արտաքոյ կարգի սուրհանդակ մը եկաւ Ընդհանուր դեսպանատունը, և Պրիտանական կառավարութենէն գիրեր բերաւ :

Հասարակաբար աղէկ տեղեկութիւն ունեցող անձինք կը հաստատեն, թէ Սրբ Աթրաթֆօրտ Բաննինկը Թերակոմի պատուանունն ու Ընդհանուր Փէր ըսուած բարձր աստիճանը ստացաւ : Վ սեմափայլ դեսպանին մեծ արժանաւորութիւնները ճանչցողներուն ամենն ալ, անոր այսպէս յառաջանալուն չեն զարմանար, և այս լուրին պաշտօնական կերպիւ հաստատուիլն ալ ուրախութեամբ պիտի ըսեն :

— Պ. Ռօզ գնդապետը, որ Եգիպտոսնըստող Ընդհանական հիւպատոսին հեռաւորութեան ժամանակը՝ անոր պաշտօնը փոխանորդաբար վարելու համար գացած էր, կիրակի օր Կոստանդնուպոլիս դարձաւ, և վսեմափայլ դեսպանին հեռաւորութեան ժամանակը Ընդհանուր դեսպանատան գործերը վարելու է իբր գործակալ :

— Պ. Պէնէտէթթի որ Լ՚ավալէթի մարքէզին քովը խորհրդոյ՝ քարտուղարի պաշտօնը կը վարէր, հասարակապետութեան հիւպատոս անուանեցաւ Ի՛ Թունիս :

— Ուրախութեամբ կը լսեմք որ Օ՛միւռնայի Տէր Գասպարեան Սարգիս և Գաւիթ Եուսպարեան Սողոմոն աղաները, որոնք Եգիպտոսի կառավարութեան ծառայութեան մէջ կը գտնուին, այս անգամ հաղարապետի աստիճանը ընդուներ են, իրենց հաւատարիմ ծառայութեանցը փոխարէն :

— Շուրմանները ըսուած Գաղղիական պատերազմական պտուտակաւոր շոգենաւը ամսոյս 17 ին Իզմիր հասաւ, ու քաղաքին ամբոցին հետ սովորական թնդանօթաձայն ողջոյնը տուաւ ու առաւ :

Յիշեալ շոգենաւը կրկնայարկ է, 90 թընդանօթի և 800 ձիու ոյժ ունի, և ահարկու մեծութեամբը տեսնողները կը զարմացընէ : Կ'ըսուի թէ մայրաքաղաքս ալ դալու է մօտերս :

Շուրմանները Աթէնքի նաւահանգիստ Փիրէվէզ գտնուած ատենը՝ յունաց թագաւորը ու թագուհին այցելութեան գացին և Պ. Նիկոլիթ ալ Իրնույլեի հրամանատարին հրաւիրանքը շոգենաւուն մէջ ճաշեցին. գիշերն ալ Պանդոր ֆրգաթնին մէջ Պ. Ռօմէն Տէֆօսսէ տեղական ծովապետին տուած պարահանդէսը գացին, ուր 500 էն աւելի երեւելի անձինք կանչուած էին :

— Փարէզ երիտասարդ մը պղտիկ կամ-ոլջ մտերը Սէնի մէջ ձուկ որսալու ատենը՝ յանկարծ գետը ինկաւ, որուն ջուրը այն տեղ շատ սըրընթաց է : Հանդիսականաց ձայնը լսելով՝ նոյն կողմերը բնակող վաճառական մը, որ Նէո-ֆառ-նպլանպէն եկած մեծ շուն մը ունէր, իսկոյն հոն վազեց, ու հաւատարիմ կենդանւոյն ցուցուց խեղճ երիտասարդը որ խեղդուելու մօտ էր : Շունը անմիջապէս գետոյն մէջ նետուեցաւ, ու ձկնորսին զգեստուն փողպատէն (եաքա) խածնելով՝ գլուխը միշտ ջուրէն դուրս բռնած ցամաքը հանեց : Հանդիսականները այնչափ ուրախացան աս անակնկալ ազատութեանը, որ շունը մեծ հանդէսով մինչև տիրոջը տունը տարին :

— Փարէզի նորածին մանկանց ընկերութեան ժողովին վերջտասանեւորդ տարեկան նիստը աս օրերս եղաւ : Կարդացուած հաշուէն իմացուեցաւ որ ընկերութեան 25 շինուածներուն մէջ 1851 ին 160,000 երեխայից խնամատարութիւն եղեր է. և ընկերութեան հաստատուած օրէն մինչև հիմայ, այսինքն 16 տարուան մէջ 1,000,000 նորածին աղքատաց և որբոց խնամք տարուած է :

Ի՞նչ մեծ բարիքներու կարող կըլլայ մարդ ընկերութեան հոգւով զօրացած ըլլայ նէ. շատ անգամ խօսեցանք, շատ օրինակներ ցուցինք, և եթէ միայն ասանկ օրինակներ գըրելու ըլլայինք՝ շաբաթագիրնիս տասը այսչափ մեծ ըլլար՝ չէր բաւականանար ամենը պարունակելու : Մեր ազգը շատ բաներու կարօտ է, որոնք ալ մեծ ընկերութիւններու կարօտ են : Երանի՜ թէ ընկերակցական հոգին ազգիս մէջ այն աստիճան հասած ըլլար, որ ընկերութեան գովելի պտուղները յիշատակելու համար՝ հեռաւոր երկիրներու և օտար ազգերու օրինակին կարօտ չըլլայինք : Պիտի յաջողի՞ մեզ արդեօք, որ բարի օրին մէկը՝ Նոյեան Աղաւնւոյս էջերուն մէջ յիշատակենք, թէ Հայոց ազգասիրական կամ մարդասիրական կամ եղբայրսիրական կամ բարեպաշտական ընկերութիւնը այս ինչ կամ այն ինչ բարութիւնը ըրաւ, այսչափ կամ այնչափ կարօտեալց օգնեց . . . . Մեծ է մեր յոյսը, շատ մեծ ալ պիտի ըլլայ մեր ուրախութիւնը երբ աս յոյսերնուս կատարումը տեսնանք նէ :

— Պրէզլաւէն գրուած և Փրուսիոյ լրագրին մէջ տպուած նամակի մէջ կը կարդամք որ Օ՛ղլթ լեռը ապրիլի 1 ին մէգով (տուման) պատած էր և հեռուէն շանթերու (եըլտրըմ) (սրտամանց) (կիւրլէմէ) պէս ձայներ կը լսուէին :

Մէգը ցրուելէն ետքը տեսնուեցաւ որ յիշեալ լեռին գագաթան վրայ գտնուած մատուռը կամ աղօթատեղին անյայտ եղեր է : Ա՛ս աղէտալի դիպուածին զոհ եղող անձանց թիւը դեռ չգիտցուեցաւ :

— Սպանիոյ մայրաքաղաք Մատրիտի մէջ 234,178 բնակիչ կան որոց 113,943 ը այր և 120,235 ը կին են : Շրջակայ գիւղաքաղաքներուն մէջ ալ 52,733 բնակիչներ կան :

— Բաւական ըսուած կարգէն շատ կրօնաւորներ Ընդհանուր գացեր են վանքեր հաստատելու մտօք : Իտալացի նաւ մըն ալ կրօնական գիրքերով լեցուած յիշեալ երկիրը հասաւ նոր վանքերու վաճառելու յոյսով :

— Փրակա քաղաքը երևելի բժիշկ մը ուրիշ բժիշկներու ներկայութեանը շատ ազդու թոյն (զէհիր) ուտելու սովորութիւն ունի եղեր, առաջուց դեղթափ (փանզէհիր) ուտելով : Վերջապէս այս մարդը 23 ին անգամ մըն ալ փորձելու ատեն կեանքը կորսնցուց :

— Շաբաթագրիս նախընթաց թերթին մէջ երեք պղտիկ տպագրական սխալներ սպրդեր են. այսինքն ներքին լուրերուն մէջ՝ Հիւսէյին փաշայի դէհէ ըսուելու տեղը Հիւսէյին փաշայի դէրէ գրուեր է : Ընդհանուր յօդուածին մէջ՝ ամսոյս 7 ին ըսուելու տեղը ամսոյս 5 ին գրուեր է ; և Աւստրիոյ յօդուածին մէջ՝ Կոստանդին մեծ դուքս ըսուելու տեղը, մեծ Կոստանդին դուքս գրուեր է :

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՕԼԻՍ 22 ԱՊՐԻԼ

Երեք օր է որ Աղօթի ծովէն արմտեաց գալը սկսաւ, որն որ շատ հարկաւոր էր Մարմառայի ծովու խորշերուն և Աբիպեղադոսի կղզիներուն անընդհատ պէտք եղած մառակարարելու համար. մանաւանդ որ հիմայ օդերը շոկուած ըլլալով՝ ճամբաներն ալ այսուհետև կը ներեն որ երկրին ներքին քաղաքները արմտիք տարուի, ուստի և յիշեալ խորշերուն կողմէն աւելի ուղղուելիքը կըպակասուի :

Այսու ամենայնիւ չեմք կարծեր որ աս պարագայները արմտեաց գիները բարձրացընեն, ինչու որ ինչպէս վերը ըսինք, Աղօթու ծովէն գալիքները շուկայները միշտ լեցուն պիտի պահեն : Ընդ հակառակն Եւրոպիոյ համար ամենեւին ծախս մը չըլլալուն պատճառաւ, կը կարծեմք որ գիները քիչ մը ցածնան, ինչպէս և անցած շաբաթուան վրայ ցածցած են :

Տեղական պիտոյից և շրջակայ երկիրներուն համար շաբաթուս մէջ 70,000 քիլէ ամենտեսակի ցորեն վաճառուեցաւ, գիները հետևեալներն են :

Կարծր ցորեն Աղօթի 21—21½ Պէսարպիոյ 20¾—21½ Ռոմելի 18—18½ Կալոտ 19—19½ Օրէսոյ 20—20½ : Կակուղ ցորեն Իպրայիլ 13½—14 Կալոտ 17½—18 Ռոմելի 17—17½ : Անրայցորեն Ռոմելի 12—12½ Պէսարպիոյ 13—13½ Իպրայիլ 12—12½ Կալոտ 13—13½ : Գարի Իպրայիլ 9—9½ Հաճար Զրմոռ 11½—12 Վարսակ 7—7½ :

Շուկայիս մէջ գտնուած արմտիքը 80,000 քիլէ կարծր 15,000 քիլէ կակուղ ցորեն և 25,000 քիլէ գարի է : Մէկալ տեսակներէն չկայ :

ՕՐԱՆՈՒՑՄՈՒՆՔ

Մէջգիւղ Երիւրեան մահեռի Գրիգոր վարժապետը Թանգարան վարուց անուամբ 3 հատոր 300 Ռիալի ոսկեայ գիրք մը յօրիներ է, որոնց պէսպանութիւնն ալ արքեալն Պարիզի Նոյրիարի Գոյովը վճռոյած է եղեր : Ա՛ նոր գիրքը բարոյական իրատեսութեամբ լեցուն է և ամեն հասակի մարդոց կը յարմարի : Ա՛ռաջին հատորը պատմոյ և երկրագիտութեան համար է, ուսուցի և դպրոցական աշակերտներուն մեծ օգուտ կրնայ ընել. երկրորդ հատորը լատինական արանց և կանանց համար է. և երրորդը ծերոց և պառաւաց : Ա՛ գրքին հեղինակը պարոն Երուզը-Ռիան կարողութիւն կը խնդրէ որ գոնէ առաջին հատորը պատրաստելու համար. բարեսէր հասարակութիւնն կը խնդրէ որ գոնէ առաջին հատորը պատրաստելու համար ամենայն ոգեւորութեամբ օգնել ուզէ. բարեպաշտ անձինքը պատանական ընտանեաց գրավաճառ Սարգսեան Պ. Յարութիւնեան խանութը և մէկ տոմակ մը պատանա. և գիրքը պատրաստելու ատենը նոյն տոմակը յիշեալ խանութը ներկայացընելով անոր դիմաց մէկ օրինակ Թանգարան վարուց գիրքն պատանա :

Հեղինակը կը յուսայ որ հիւ ժամանակի մէջ աս կիրպէ՝ կրնայ ի՛ր գիրքը պատրաստել. և եթէ ուրանայ և պակը եւ առնուլ ընդունելի ելլայ նէ, կը խոստանայ որ վաճառուած տոմակներուն գինը անմիջապէս հատուցանէ :

— Պ. Ռամաօքը Հ՚ելիոտորը դասատուութիւնը որ երկար ժամանակէ հետէ դասատուութիւն կը պարտուի, Գերմանիոյն. Ընդհանրէն Գաղղիոյն, և Իտալիոյն լեզուներուն վրայ դասատուութիւն պիտի ընէ իր տունը մէջ դէ-ռիի եղանակ մը, որովհետև գրագիրներուն ամենայն յաջողութիւն կրնան ընել և ամենուն հասկնալի ըլլալի գիներով : Հայերէնի համար ալ յատուկ դասատու մը ունի :

Ուզողներ կը յանկայ ինչպէս լեզուները սովորիլ բարեհաճի Պէյ օղլը Սուրբ Երրորդութիւնն վերի դռանը մօտ Տէր Գասպար հասկանալի տունը երթալ և Պ. Ռամաօքրին հետ խօսակցիլ : Հիւ ներքը կը յանկան որ ուսուցիչը տունները երթայ, աս մասին ալ կարելի է համայնանալ :

ՏԵԱՐՔ ԼՐԱԳՐՈՅՍ
ԳՐԻԳՈՐ ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ = ՍԱՀԱԿ ԱՊՐՕԵԱՆ
Ընդամ՝ Լուրգմանապան Բարյրագոյն Դրան :

Կ. ՊՕԼԻՍ Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ՅՕՀԱՆՆՈՒ ՄԻՒՀԷՆՏԻՍԵԱՆ